

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

НН інститут історії та філософії

Кафедра філософії та соціальних наук

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Філософія

перший (бакалаврський) рівень

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту історії та філософії
14 вересня 2019 р.
Голова – Моцак С.І. к. пед. н., доцент

Суми - 2019

Розробник:

Наумкіна О.А., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та соціальних наук

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри філософії та соціальних наук

Протокол № 1 від 30 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри

Снегірьов І. О., к. філос. н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	бакалавр	обов'язкова
		Рік підготовки:
		2-й
Семестр		
Загальна кількість годин – 90		3-й
		Лекції
		18 год.
		Практичні, семінарські
		20 год.
		Лабораторні
		Самостійна робота
		48 год.
		Консультації:
		4 год.
		Вид контролю:
	залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс призначений для забезпечення глибокого засвоєння майбутніми фахівцями філософського осягнення дійсності, осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є оволодіння основами загальної духовної культури, перш за все, – культури мислення та свідомого формування системи відношень до світу, самого себе та свого місця у цьому світі. Цей курс сприяє формуванню у студентів цілісних уявлень про зародження та розвиток філософської думки, а також про сучасні філософські проблеми природи, людини і суспільства, оволодіння теорією та методологією пізнання суспільного розвитку, основними формами та методами наукового пізнання.

Передбачається, що вивчення навчальної дисципліни «Філософія» дозволить майбутнім фахівцям сформувати цілісний світогляд, вміння формулювати свою власну позицію, застосовувати набуті знання в аналізі найскладніших та найрізноманітніших проблем сьогодення, а також у процесі їх розв'язання.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування цілісного світогляду;
- формування методологічної культури;
- розвиток критичного, самостійного, творчого стилю мислення студентів;
- осягнення філософії як теоретичної засади людського світобачення.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Філософія» є обов'язковою і входить до циклу загальної підготовки. Вона логічно та змістовно пов'язана з такими курсами, як «Історія та культура України», «Логіка», «Психологія», «Педагогіка», що передують її вивченню.

3. Результати навчання за дисципліною

<p>Знання</p>	<p>ПРЗ-1</p> <p>ПРЗ-4</p> <p>ПРЗ-7</p>	<p>називає і використовує теорії, парадигми, концепції та принципи географічної науки, світоглядних та суміжних наук;</p> <p>знає та розуміє факти і події історичного минулого та сьогодення українського народу. Визначає знання взаємозв'язку науки з філософією та освітою, сутності філософії освіти та перспективи її розвитку;</p> <p>називає та відтворює основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів з проблем взаємодії природи і суспільства на глобальному та регіональному рівнях.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ-1</p> <p>ПРУ-4</p> <p>ПРУ-7</p> <p>ПРУ-8</p>	<p>застосовує моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єктів і процесів географічної оболонки;</p> <p>аналізує склад і будову природних та соціально-економічних географічних об'єктів і регіональних систем на різних просторово-часових рівнях;</p> <p>адекватно оцінює свої знання і застосовує їх в різних професійних ситуаціях, аргументовано відстоює свої погляди у розв'язанні професійних завдань;</p> <p>демонструє володіння комунікативною компетентністю з української та іноземної мови, оперує базовими категоріями та поняттями своєї спеціальності;</p>
<p>Комунікація</p>	<p>ПРК-1</p>	<p>проявляє повагу до індивідуального і культурного різноманіття</p>
<p>Автономія і відповідальність</p>	<p>ПРА-1</p> <p>ПРА 2</p>	<p>уміє вчитися упродовж життя і вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання компетентності;</p> <p>уміє діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.</p>

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	теоретичний зміст курсу засвоєний студентом повністю; він вільно, логічно й аргументовано висвітлює навчальну проблему; бачить місце питання, яке розглядається в контексті історії філософії та загальної структури філософського знання; при відповіді на питання посилається на рекомендовану програмою курсу додаткову літературу; вміє показати методологічне значення філософських теорій, учень і концепцій для вибору шляхів вирішення конкретних науково-природничих або соціально-політичних проблем. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом повністю сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані в повному обсязі
82-89	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74-81	теоретичний зміст курсу засвоєний повністю; студент володіє фактичним матеріалом курсу але припускається окремих, несуттєвих помилок; висновки і узагальнення, зроблені ним, не є вичерпними; відсутні посилання на додаткову літературу; практичне застосування теоретичних знань є нечітким. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, що передбачені робочою навчальною програмою, виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з незначними помилками
64-75	теоретичний зміст дисципліни засвоєний не повністю, але прогалини в знаннях не носять істотного (системного) характеру, необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою навчальних завдань виконана, проте вони містять помилки
60-63	теоретичний зміст дисципліни засвоєний частково; студент в основному володіє фактичним матеріалом курсу, але в окремих аспектах питань припускається суттєвих помилок; не в змозі самостійно робити висновки, узагальнювати, поєднувати теоретичні знання з практикою; виклад матеріалу утруднений, неповною мірою використовується категоріальний апарат навчальної дисципліни. Практичні навички роботи з навчальним матеріалом майже не сформовані, частина передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконана, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, відповідь є фрагментарною, непослідовною
35-59	студент не володіє матеріалом курсу і не орієнтується в його проблематиці; при спробі викладу матеріалу припускається грубих помилок; не може самостійно зробити висновки та узагальнення; не прослідковує зв'язку аналізованих проблем з практикою. Необхідні практичні навички роботи з навчальним матеріалом не сформовані, більшість передбачених робочою навчальною програмою завдань не виконано або якість їх виконання оцінено числом балів, меншим мінімального
1-34	практично відсутні елементарні знання з предмету, студент не орієнтується у навчальному матеріалі. Студент має повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни

Розподіл балів

Поточний контроль												Разом	Сума	
РОЗДІЛ 1				РОЗДІЛ 2				РОЗДІЛ 3						
Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3	Т. 1.4	Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 2.4	Т. 3.1	Т. 3.2	Т. 3.3	Т. 3.4			
Поточний контроль												76	100	
8				8	8	10	10	8	8	8	8			
Контроль самостійної роботи												24		
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2			

Об'єктом додаткового заохочення студентів може бути виконання інших видів робіт: участь у роботі всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, підготовка та публікація наукової студентської роботи та інші.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: контрольні роботи, перелік питань для самоконтролю та самоперевірки, завдання для самостійної роботи, ІНДЗ, перелік запитань до заліку з дисципліни.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. *Історія філософії*

Тема 1.1. Предметне поле та призначення філософії.

Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.

Тема 1.3. Сучасна західна філософія.

Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.

Розділ 2. *Онтологія, діалектика, гносеологія*

Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.

Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.

Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.

Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.

Розділ 3. *Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу*

Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.

Тема 3.2. Проблема людини у філософії.

Тема 3.3. Культура і цивілізація.

Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	у тому числі					
	Усього	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. р
Розділ 1. Історія філософії						
1.1. Предметне поле та призначення філософії.	8	2	2			4
Тема 1.2. Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.	8					8
Тема 1.3. Сучасна західна філософія.	4					4
Тема 1.4. Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.	4					4
Розділ 2. Онтологія, діалектика, гносеологія						
Тема 2.1. Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	8	2	2			4
Тема 2.2. Проблема свідомості в філософії.	8	2	2			4
Тема 2.3. Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	12	4	4			4
Тема 2.4. Основні проблеми гносеології.	8	2	2			4
Розділ 3. Суспільство та особистість у вимірах філософського аналізу						
Тема 3.1. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	6	2	2			2
Тема 3.2. Проблема людини у філософії.	8	2	2			4
Тема 3.3. Культура і цивілізація.	6		2			4
Тема 3.4. Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	6	2	2			2

Усього годин	90	18	20		4	48
--------------	----	----	----	--	---	----

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	2
2	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	2
3	Проблема свідомості в філософії.	2
4	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	4
5	Основні проблеми гносеології.	2
6	Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	2
7	Проблема людини у філософії.	2
8	Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	2
	Разом	18

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	2
2	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування.	2
3	Проблема свідомості в філософії.	2
4	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток.	4
5	Основні проблеми гносеології.	2
6	Суспільство як об'єкт філософського аналізу.	2
7	Проблема людини у філософії.	2
8	Культура і цивілізація.	2
9	Суспільний прогрес та тенденції розвитку сучасної цивілізації.	2
	Разом	20

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Предметне поле та призначення філософії.	4
2	Еволюція філософських поглядів у контексті цивілізаційних процесів.	8
3	Сучасна західна філософія.	4
4	Формування і розвиток вітчизняної філософської думки.	4
5	Філософський зміст категорії «буття». Матерія, її властивості та форми існування. Сучасна наука про структуру і властивості матерії.	4
6	Проблема моделювання функцій свідомості. Свідомість і штучний інтелект.	4
7	Діалектика як вчення про загальний взаємозв'язок та розвиток. Діалектика і синергетика.	4
8	Основні проблеми гносеології. Сучасні когнітивні технології.	4
9	Суспільство як об'єкт філософського аналізу. Основні тенденції розвитку сучасного суспільства.	2
10	Культура і цивілізація.	4
11	Проблема людини у філософії.	4
12	Суспільний прогрес та проблема пошуку його критеріїв.	2
	Разом	48

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бичко І., Табачковський В., Бичко А., Ярошовець В. Філософія. Центр навчальної літератури, 2017.
2. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковський В. Г. Історія філософії: Підручник. К., 2001.
3. Булатов М. Філософський словник. Стилос.2009.
4. Волинка Г.І., Гусев В.І. Історія філософії. К.: Каравела, 2006.
5. Волинка Г.І., Гусев В.І., Мозгова Н.Г. Історія філософії в її зв'язку з освітою. К., 2006.
6. Всемирная энциклопедия: философия. М, Мн., 2001.
7. Губерський Л. Філософія. Підручник для вузів. Х.: Фоліо, 2017.
8. Губор О. М. Філософія. К.: Центр навч. літ-ри. 2007.

9. Гринів О. І. Філософія: курс лекцій для аспірантів / О. І. Гринів. Львів: ріада плюс, 2016.
10. Історія філософії (під ред. В.Г.Кременя). Харків, 2003.
11. Історія філософії (Тарелкін Ю.П., Цикін В.О.). Суми, СумДПУ, 2010
12. Качуровський М.О., Цикін В.О. Сучасний курс філософії. Суми, СумДПУ, 2010.
13. Кралуок П. М. Історія філософії України.КНТ, 2017.
14. Кривуля О. М. Філософія: Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010.
15. Новая философская энциклопедия: В 4-х т. М., 2000.
16. Пазенок В.С. Філософія. Навч. посіб. К.: Академвидав, 2008.
17. Петрушенко В.Л. Філософія. Навчальний посібник. Львів, 2003.
18. Подольська Е.А. Філософія. К.: 2006.
19. Практикум з філософії. (Під ред. В.Л. Петрушенка). Львів, 2003.
20. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія. К.: Академвидав, 2009.
21. Синиця А. Філософія: навч.-метод. посіб. Львів: ЛДУФК, 2014.
22. Словник-довідник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Філософія» (для студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання усіх напрямів підготовки) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва імені О. М.Бекетова ; уклад.:Н.В.Козирєва. арків: ХНУМГ ім.О.М.Бекетова, 2018.
23. Социальная философия. Учебное пособие для вузов. Под ред. В. Н. Лавриненко. М., 2001.
24. Тарелкін Ю.П., Цикін В.О. Основи сучасної філософії. Суми, СумДПУ, 2011.
25. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс. Під редакцією Л. Мозгової, Р. Додонова. Центр навчальної літератури. 2014.
26. Філософія – Хрестоматія (за ред. Г. І. Волинки). К.: Каравела, 2010.
27. Філософія. (під ред. В. Г. Кременя). Харків, 2004.
28. Філософія: Навчальний посібник (За ред. І. Ф. Надольного). К., 2004.
29. Філософський словник соціальних термінів. Київ, Харків, 2005.
30. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник. Центр навчальної літератури. 2017.
31. Черній А.М. Філософія. К.: Каравела, 2009.
32. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002.

Додаткові:

1. Бэкон Ф. Новый Органон. Соч.: В 2-х т. М., 1972. Т. 2.
2. Брокман Дж. Будущее науки XXI века.М.: АСТ Москва, 2008.
3. Буданов В. Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. М.: ЛИБРОКОМ, 2009.
4. Ведмедев М. М. Теоретическое знание в ресурсном измерении. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3).
5. Гегель. Наука логики. М., 1971. Т. 2.
6. Гегель. Энциклопедия философских наук. М., 1977.
7. Гоббс Т. Левиафан. Избр. произв.: В 2-х т. М., 1964. Т.2.
8. Григорьева Т.П. Конфуций. *Вопросы философии*. 2011. № 2.
9. Загороднюк В. Сучасні тенденції розвитку англословної герменевтичної традиції. *Філософська думка*. 2018. №3.
10. История и философия науки. СПб.: Питер, 2008.

11. Йосипенко С. Історія філософії в системі філософських досліджень. *Філософська думка*. 2018. №6.
12. Кант И. Всеобщая естественная история и теория неба. Сочинения: В 6-и т. М., 1963. Т. 1.
13. Кант И. Критика чистого разума. Сочинения. В 6-и т. М., 1964. Т. 3.
14. Корсак К.В. XXI ст.: ноорозвиток людства і порятунок від колапсу на основі ноотехнологій. *Практична філософія*. 2011. № 2. С. 55-62.
15. Кун Т. Структура научных революций. М.: ООО: «АСТ», 2003.
16. Лебедь Е.А. Философ в мире. *Практична філософія*. 2011. № 2. С. 3-12.
17. Левин Г.Д. Три взгляда на природу теоретического и эмпирического знания. *Вопросы философии*. 2011. № 2. С. 104-114.
18. Мамчур Е.А. Фундаментальная наука и современные технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 3. С. 80-90.
19. Малахов В.А. Философия и время: вектор сопротивления. *Вопросы философии*. 2011. № 1. С. 49-59.
20. Малярчук Є. Філософія і педагогіка покликання. Дух і літера. 2019.
21. Озьмінська І. Самосвідомість і мова: як інструменти пізнання внутрішнього духовного світу особистості. *Практична філософія*. 2014. № 2.
22. Попович М. Цивілізаційні кризи і соціальний прогрес. Україна. *Філософська думка*. 2018. №6.
23. Продан Т.П. Діалог відмінних світоглядів: у пошуках рівноваги. *Практична філософія*. 2016. №3. (61).
24. Пролеєв С., Єрмоленко А., Хома О. та ін. Публічна філософія: освітні та соціальні можливості Круглий стіл. *Філософська думка*. 2019. №1.
25. Ракитов А.И. Прологомены к идее технологии. *Вопросы философии*. 2011. № 1.
26. Савостьянова М. В. Ціннісна складова в методології гуманітарних наук. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2011. № 1 (3). С. 37-43.
27. Савостьянова М.В. Роль науки у створенні реалій і міфологем інформаційного суспільства. *Практична філософія*. 2011. № 1. С. 124-130.
28. Солонин Ю.Н. Привитие философии. *Вопросы философии*. 2011. № 2. С. 3-14.
29. Фролова М. Мир человека: неопределённость как вызов (XVII Фроловские чтения). *Вопросы философии*. 2015. 2018. №3.
30. Хамар У. В. Історія філософії: курс лекцій / У. В. Хамар. Львів: Ініціатива, 2008.
31. Цикін В.О. Глобалізація: ноосферний підхід. Монографія. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007.
32. Чешко В.Ф., Косова Ю.В. Социальная верификация – человеческие измерения фундаментальной науки и высоких технологий (casus биоэтики) *Практична філософія*. 2011. № 1.С. 94-101.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
2. <http://www.psylib.kiev.ua> – Електронна бібліотека «psylib» (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.).
3. <http://www.philosophy.ua> – Сайт Українського філософського фонду.
4. <http://krotov.info/> – Бібліотека Якова Кротова.
5. http://www.philosophy.ru./i_phras/library/i_ph_1.html#2 – Стэнфордская философская энциклопедия: переводы избранных статей.

6. <http://www.vphil.ru/> – Журнал «Вопросы философии».
7. <http://intencia.ru/> – Інтенція. Сайт з філософії.
8. <http://www.sno.pro1.ru/lib/> – Електронна бібліотека Студентської наукової спілки.
9. <http://filosof.historic.ru/> – Цифрова бібліотека з філософії.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Навчальний план.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських та самостійних занять.
4. Контрольні роботи, пакет ІНДЗ, питання до заліку для діагностики успішності студентів.
5. Аудіовізуальні (екранно-звукові) та мультимедійні (комп'ютер з підключеними до нього аудіо- та відео-технічними пристроями) засоби навчання.